

ОГЛЯД ІНСТРУМЕНТІВ ПІДТРИМКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

(за період 01.07 – 31.07.2022 р.)

БОРГОВА СФЕРА

У липні 2022 р. відбулося різке збільшення грантової зовнішньої допомоги Україні – до 80,4 млрд грн (у червні сума грантів ЄС, США, інших держав та міжнародних організацій становила 38,1 млрд грн, у травні – 15,9 млрд грн). Це вплинуло на рекордне зниження дефіциту державного бюджету – до 3,7 млрд грн, у т. ч. загального фонду – 4,8 млрд грн (порівняно з попередніми місяцями: 134,9 млрд грн – у червні, 113,4 млрд грн – у травні, 89,7 млрд грн – у квітні та 80,6 млрд грн – у березні) при плановому дефіциті 100,8 млрд.

За висловом міністра фінансів України С. Марченка¹, надалі зберігається суттєва бюджетна залежність від зовнішньої допомоги, а саме 5 млрд дол. США щомісячно. З початку повномасштабної війни Україна залучила до бюджету 12,7 млрд дол. США зовнішньої грантової та кредитної допомоги (3,4 млрд дол. – у березні, 1,7 млрд дол. – у квітні, 1,5 млрд дол. – у травні, 4,4 млрд дол. – у червні, 1,7 млрд дол. – у липні). Нині тривають перемовини про отримання ще близько 14 млрд дол. США. Тобто, загалом ідеться про отримання 27 млрд дол. США до кінця поточного року.

За січень–липень 2022 р. фактичні державні запозичення до загального фонду державного бюджету становили 613,8 млрд грн, або 115,6 % від запланованих на цей період, у т. ч.:

1) від розміщення ОВДП на фінансування державного бюджету залучено 402,1 млрд грн, включно в іноземній валюті 44,2 млрд грн (1066,1 млн дол. США та 388,3 млн євро). За рахунок випуску військових ОВДП залучено 344,5 млрд грн, у т. ч. завдяки тому, що Національний банк України придбав у власність 255 млрд грн. Для підвищення привабливості Міністерство фінансів України збільшило ставки за валютними ОВДП: громадяни можуть заробити на піврічних

¹ Інтерв'ю Міністра фінансів Сергія Марченка для «УНІАН» (02.08.2022). URL: https://www.mof.gov.ua/uk/news/interviu_ministra_finansiv_sergii_marchenka_dlia_unian_02082022-3549

паперах 3,5 %, на річних – 4 %. До того ж, доходність за ними не оподатковується ПДФО. Таких вигідних умов не пропонує жоден український банк;

2) із зовнішніх джерел залучено 211,7 млрд грн, зокрема:

- 1 млрд грн (34,5 млн дол. США) позики МБРР у межах проекту «Прискорення інвестицій у сільське господарство України»;
- 1,2 млрд грн (40 млн дол. США) позики МБРР у межах проекту «Друге додаткове фінансування, спрямоване на подолання наслідків пандемії COVID-19»;
- 41,3 млрд грн (1,4 млрд дол. США) від Міжнародного валютного фонду в межах додаткового фінансування за програмою екстреної підтримки Rapid Financing Instrument (RFI);
- 37,1 млрд грн (1,2 млрд євро) позики ЄС у межах нового пакету екстреної макрофінансової допомоги;
- 8,5 млрд грн (257 млн євро) позики ЄІВ у межах проекту щодо основного кредиту для МСП та компаній із середнім рівнем капіталізації (APEX);
- 14,3 млрд грн. (0,4 млрд євро) позики МБРР у межах проекту «Додаткова позика до Другої позики на політику розвитку в сфері економічного відновлення»;
- 2,7 млрд грн (91,2 млн дол. США) позики МБРР у межах проекту «Друге додаткове фінансування проекту «Екстрене реагування на COVID-19 та вакцинація в Україні»»;
- 12,6 млрд грн (382 млн євро) позики ЄІВ у межах проекту «Основний кредит для аграрної галузі»;
- 9,7 млрд грн (300 млн євро) позики Французького агентства розвитку;
- 3,5 млрд грн (120 млн дол. США) позики МБРР у межах проекту «Удосконалення вищої освіти в Україні заради результатів»;
- 11,5 млрд грн (392,8 млн дол. США) позики уряду Канади;
- 4,8 млрд грн (150 млн євро) позики Кредитної установи для відбудови (KfW) за проектом «ММСП – Фінансування Covid-19»;
- 13,1 млрд грн (424,6 млн євро) позики МБРР у межах проекту «Підтримка державних видатків для забезпечення стійкого державного управління в Україні»;
- 2,9 млрд грн (99 млн дол. США) позики МБРР у межах проекту «Східна Україна: возз'єднання, відновлення, відродження (Проект ЗВ)»;
- 4,7 млрд грн (149,3 млн євро) позики Кредитної установи для відбудови (KfW) за проектом «Надзвичайна економічна програма для України»;
- 22,8 млрд грн (585,8 млн канадських доларів) позики уряду Канади;
- 17,0 млрд грн (78 млрд японських єн) позики від Японського агентства міжнародного співробітництва (на політику розвитку у сфері надзвичайного економічного відновлення).

При цьому платежі з погашення державного боргу за січень–липень 2022 р. становили 260,9 млрд грн (99,6 % від плану), платежі з обслуговування боргу – 89,7 млрд грн (97,3 % від плану).

В умовах воєнного стану Мінфін та уряд України продовжують здійснювати системну роботу з міжнародними партнерами для залучення ресурсу на фінансування першочергових потреб державного бюджету, розвиток підприємництва та відновлення пошкодженої внаслідок злочинних дій РФ інфраструктури, зокрема в цьому контексті:

- *1 липня 2022 р.* Європейська Комісія оголосила рішення про виділення Україні додаткових ресурсів фінансової підтримки в розмірі 1 млрд євро. Згодом таке рішення підтримали Європарламент та Рада (1 серпня 2022 р. Україна вже отримала перші 500 млн євро, надходження другої частини цієї підтримки в розмірі 500 млн євро очікується найближчими днями). Це – частина великого пакету підтримки України в подоланні фінансових наслідків війни. Загальна сума залученої Україною макрофінансової допомоги ЄС становитиме 7,21 млрд євро (з урахуванням отриманих протягом 2014–2022 рр. кредитних коштів у рамках шести реалізованих програм, та 1 мільярда євро – у рамках нової виняткової програми МФД)²;

- *25 липня 2022 р.* Рада директорів Європейського інвестиційного банку за підтримки Єврокомісії затвердила додаткову фінансову допомогу для України в розмірі 1,59 млрд євро для фінансування інфраструктури та нагальних потреб. Цей пакет допомоги є частиною Екстрених заходів солідарності з Україною від ЄІБ, він підготовлений у співпраці з Європейською Комісією. Фінансування гарантується ЄС у межах Мандату на зовнішнє кредитування та доповнює екстрену фінансову підтримку для України в розмірі 668 млн євро, яку ЄІБ надав країні від на початку березня 2022 р.³;

- *25 липня 2022 р.* міністр фінансів України С. Марченко, виконавчий директор Фонду розвитку підприємництва А. Гапон та директор Кредитної установи для відбудови (KfW) по регіону Південно-Східної Європи та Туреччини Клаус Мюллер підписали Угоду про надання кредиту та гранту для реалізації проєкту «Рефінансування енергоефективних інвестицій малих та середніх підприємств України через фінансовий сектор» (далі – Проєкт), що фінансується урядом Федеративної Республіки Німеччина. Для впровадження Проєкту через KfW буде залучено кредитні (7 млн євро) та грантові (0,4 млн євро) кошти. Кредит залучається урядом України на 30 років з десятирічним пільговим періодом. Залучені кредитні кошти спрямовуватимуться Фондом розвитку підприємництва через банки-партнери на фінансування МСП у національній валюті, що сприятиме підтримці ліквідності фінансових установ та дозволить МСП здійснювати інвестиції в енергоефективні заходи в умовах воєнного стану;

² Україна отримала перший транш у 500 млн євро макрофінансової допомоги ЄС загальним обсягом 1 млрд євро / М-во фінансів України : офіц. сайт. 2022. 01 серп. URL: <https://cutt.ly/PZNDxLq>

³ Рада ЄІБ затвердила виділення Україні 1,59 млрд євро фінансової допомоги / М-во фінансів України : офіц. сайт. 2022. 25 лип. URL: <https://cutt.ly/wZNYqt>

- 29 липня 2022 р. Кабінет Міністрів України вніс зміни до Основних умов здійснення державних зовнішніх запозичень у 2022 році шляхом залучення кредиту від Її Величності Королеви від імені Канади, представленої Міністром фінансів⁴. Проект постанови розроблено Мінфіном задля можливості збільшення суми пільгового кредиту на 0,45 млрд канадських доларів (екв. 0,351 млрд дол. США) у межах кредитного договору між Україною та Канадою, унаслідок чого сума кредиту становитиме 1,45 млрд канадських доларів (екв. 1,131 млрд дол США). Кошти будуть спрямовані до державного бюджету для фінансування пріоритетних видатків, зокрема на забезпечення першочергових соціальних і гуманітарних платежів.

У цей же період, за погодженням із міжнародними партнерами, **20 липня 2022 р. Україна здійснила проактивну боргову операцію – запропонувала інвесторам в українські державні єврооблігації та державні деривативи (ВВП-варанти) затвердити зміни до умов відповідних зобов'язань, випущених на міжнародному ринку, задля збереження валютної ліквідності всередині країни та зменшення наявного щомісячного дефіциту бюджету в 5 млрд дол., що утворився внаслідок війни⁵.**

Ця ініціатива доповнює оголошений намір міжнародних партнерів України в рамках G7 та Паризького клубу кредиторів призупинити виплату боргу для України до кінця 2023 р. з можливістю продовження відстрочки ще на один рік. Однією з цілей такої операції з управління державним боргом України є забезпечення однакового ставлення як до офіційних, так і до комерційних кредиторів. Зокрема, ця пропозиція була підтримана G7 та Паризьким клубом кредиторів, як зазначено у їхній заяві від 20 липня 2022 р.⁶.

Крім того, 28 липня 2022 р. державні компанії, а саме *Нафтогаз*, *Укренерго* та *Укравтодор*, приєдналися до розпочатих Україною операцій з управління державним боргом: запропонували держателям їхніх єврооблігацій, випущених під державні гарантії України, погодити зміни до умов цих єврооблігацій. У разі схвалення ці правочини з борговими зобов'язаннями за єврооблігаціями Укренерго та Укравтодору сприятимуть подальшому збереженню валютної ліквідності в країні, що надасть змогу цим компаніям зосередити свої наявні фінансові ресурси на необхідних та пріоритетних проєктах з відновлення й підтримки електричної мережі та дорожньої інфраструктури в Україні. Ці єврооблігації гарантовані Україною.

Україна також обговорює з МВФ та іншими міжнародними фінансовими

⁴ Мінфін: Україна отримає від Канади додаткових 450 млн канадських доларів / М-во фінансів України : офіц. сайт. 2022. 29 лип. URL: <https://cutt.ly/ZZNZJPe>

⁵ Україна оголошує про операцію з управління державним боргом за своїми єврооблігаціями та ВВП-варантами / М-во фінансів України : офіц. сайт. 2022. 20 лип. URL: <https://cutt.ly/HZKNob>

⁶ Міжнародні партнери України у G7 і члени Паризького клубу кредиторів оголошують про відстрочення платежів з обслуговування боргу для України / М-во фінансів України : офіц. сайт. 2022. 20 лип. URL: <https://cutt.ly/gZNKAD4>

організаціями можливості призупинення виплати свого боргу перед ними, у т. ч. завдяки укладанню нової програми з Міжнародним валютним фондом⁷.

⁷ Україна обговорює з МВФ та іншими МФО можливості перегляду графіка витрат. Інтерфакс-Україна. 2022. 21 черв. URL: <https://interfax.com.ua/news/economic/847683.html>